

הגזברים

עבודת הגזברים בשירות בתי הסוהר כוללת טיפול בכספי האסירים, במטלטליהם ובחשבון הבנק שלהם בעת המאסר, מנתבת סכומים לטובת לימודים גבוהים או עזרה למשפחות בחוץ ואף חושפת פן אנושי רגיש ■ מסתבר שבענייני כספים יש לא מעט פיקנטריה...

מאת: יורם ברנע

מי שומר על כספו של האסיר, רכושו ומטלטליו בזמן שהוא מרצה את תקופת מאסרו? האמונים ומופקדים על תחום חשוב זה ותחומים כספיים נוספים הקשורים לאסירים, הם גזברי שירות בתי הסוהר, היום 60 במספר. הם עוסקים בעבודה מורכבת, הדורשת סבלנות, מסירות ודייקנות, ואחראים על מחזור כספי בהיקף של עשרה מיליון שקלים בשנה!

מערכת הגזברים בשב"ס מנקזת אליה את כל הפציו של האסיר (כולל כסף מזומן), וכן את השכר שהוא מקבל תמורת עבודתו בכלא והכסף שמופקד עבורו בחשבון בנק הדואר על ידי משפחתו. לכל אסיר נפתח חשבון כזה והוא רשאי למשוך ממנו פעמיים בחודש סכום שאינו עולה על 1,300 שקל, לא בצורת כסף מזומן אלא כאמצעי לקנייה בקנטינה.

אגף הגזברים מנוהל באופן ממוחשב באמצעות שתי מערכות שונות. האחת היא מערכת "מכסף" לניהול כספי האסירים, המחליפה את העבודה הידנית המסורבלת שנעשתה בעבר. "היום", אומרת באווה סג"ד עליזה סוויסה, ראש ענף

גזברות, "כל פעולות ההפקדה הכספית לקנטינות, שכר עבודה, תשלום לבג"צים וגם רשימת המטלטלים - הכל ממחושב וכל הנתונים ניתנים לשליפה מיידית". המערכת האחרת היא זו שדרכה מתבצעות ההפקדות החיצוניות, באמצעות ממשק בין בנק הדואר למערכת "מכסף".

פיקדון יקר ערך

לכל הגזברים אותו תפקיד, אבל כל אחד מהם מוסיף לו את הפרשנות שלו ויוצק בו את ה"אני מאמין" שלו. רס"ד אבי חזן, גזבר כלא 'כרמל', כמו חבריו למקצוע, מקבל את פקודות האסיר, אותם אסור להחזיק בתקופת המאסר, והם מופקדים בידי עד השחרור. "לא חשוב מה

יש בפיקדון", מסביר חזן, "בשבילי זהו רכוש יקר ערך שצריך לשמור עליו ולהחזירו בשלמותו בבוא היום". לדעתה של רס"ד רוזי לוי, גזברית בבית מעצר 'אוהלי קינדר', אסור לטעות כשנותנים בכך אמון. "אסיר שמשתחרר או עובר

מכלא לכלא, חייב לקבל בדיוק את מה שהפקיד, שלא יחסר דבר. אנחנו צריכים להוכיח באופן קבוע שאפשר לסמוך עלינו". גם ר/כ חנה ביטון, אחראית גזברות בכלא 'הדרים', לא עושה לעצמה הנחות, למרות התחלופה הרבה בכלא. "התחלופה הרבה אצלנו מכתיבה סגנון עבודה שמוכרח להיות יעיל", היא מסבירה. "הקליטה הבלתי פוסקת של עצורים במהלך משפט או כאלה שמגיעים מבתי סוהר אחרים, והזמן הקצר שהם שוהים אצלנו - מאיצים את תהליכי העבודה. למרות זאת, הכל מתבצע ביעילות ובמקצועיות".

ביטון אף מדגישה את המגע עם משפחות האסירים: "אני לא מתמצאת בחשיבות החפצים שבפיקדון, אבל למשפחות זה חשוב מאוד וצריך לכבד את זה. אני צריכה לגלות סבלנות רבה, להסביר פנים ולהסביר למשפחות את התהליך, כדי שאף אחד לא ירגיש מקופח.

אני גם עונה טלפונית לשאלות של בני משפחה ולא תמיד קל להסביר להם

מימין: ר/כ חנה ביטון, סג"ד עליזה סוויסה, רס"ד אבי חזן ומישר אורי ציוני

רס"ר רוזי לוי
"צריכם להוכיח שאפשר לסמוך עלינו"

לוי: "למרות שאני מטפלת במי שעברו על החוק, אני חייבת לגלות אנושיות אפילו שמדובר באסירים. אני משתדלת להיות קשובה גם לצד האנושי וזה מעניק לי תחושה טובה". התחושה הזו לא זרה גם לחנה ביטון. לדעתה, צריך לשמור על כבודו של האסיר. טוב לב, גילוי הבנה והתחשבות תקפים גם אצל אבי חזן, שמעיד על עצמו שהוא הנאמן של האסירים.

חזן מספר על תופעה מעניינת: "אני רואה לא מעט אסירים קשוחים, גדולים וחזקים, שבפיקדון שלהם נמצאים תכשירי יופי וטיפוח, שעונים עתיקים שעוברים במשפחה מדור לדור ותמונות של סבא וסבתא. זה מוכיח לי שלמרות הכל, הם בני אדם כמו כולנו. זה מה שמחבר אותי לחלק האנושי בעבודה".

הוא מוסיף זווית אחרת: "האסירים קונים בקנטינה לא רק פריטים אלא גם כבוד... גם בכלא הכסף יוצר מעמדות, וכשאסירים אחרים שומעים שלאסיר יש הרבה כסף בחשבון הבנק שלו, הם מתייחסים אליו יותר בכבוד מאשר לאלה שאין להם. בחוץ זה לא אותו הדבר?..."

תודה מחממת את הלב

פקדונות האסירים כוללים בדרך כלל כסף, טלפונים סלולריים, תכשיטים, תעודות וכרטיסי אשראי. חנה ביטון ראתה גם שיניים תותבות, ויש לה סיפור לעניין: "ערב אחד הגיע אסיר משוחרר, עם תוכי על הכתף, כדי לקבל את הפיקדון שלו. כבר היה מאוחר והייתי בדרך הביתה, אבל לא יכולתי לסרב לו. כנראה שהתוכי גרם לי לחזור ולטפל בהחזרת הפיקדון..."

גם לרוזי לוי יש סיפורים מסביב לפיקדון: "התקשרה אלי אם לארבעה ילדים שבעלה היה עצור אצלנו. היא סיפרה לי שבפיקדון שקיבלתי מבעלה יש מפתחות של המכונית המשפחתית, והיא זקוקה למכונית בדחיפות כדי לקחת את הילדים לגן ולבית הספר. על פי הנהל, האסיר ביקש את המפתחות, ומכיוון שזה היה לה דחוף מאוד, עשיתי במהירות את כל האישורים והתיאומים ובסופו של התהליך היא הגיעה לשער וקיבלה את המפתחות. הטלפון הנרגש שלה למחרת והתודות שהיא הרעיפה עלי, עשו לי טוב".

חנה ביטון נזכרת בעוד אירוע שהותיר בה את רישומו. יום אחד התקשרו אליה מהשער והודיעו לה שהגיע אסיר שהשתחרר לפני ימים אחדים כדי לקחת את הפיקדון. בשיחה איתו הסתבר שהגיע ברגל מכפר סבא למכלול 'הדרים', מרחק רב למדי, כי אין לו כסף לנסיעות. חנה בדקה היטב והפיקדון לא נמצא. "חשבתי לתת לו שובר נסיעה כמו שקיבל כשהשתחרר", היא אומרת, "שלפחות לא יחזור ברגל, אבל מיד כשקיבל את ההודעה שאין פיקדון, הוא חזר לכפר סבא, ברגל כמוכן. בדרכי הביתה קלטתי אותו צועד לצד הכביש, זיהיתי אותו ונתתי לו את שובר הנסיעה שהכנתי. מכתב התודה שקיבלתי ממנו כעבור כמה ימים היה מחמם לב. הוא כתב שאני ראויה לפרס, אבל הפרס האמיתי שקיבלתי היה מכתב התודה שלו." 🍀

שפיקדון, כשמו כן הוא - מפיקדים אותו בידינו, ובכוח הזמן אנחנו מחזירים אותו".

לעתים מתעורר גם הצורך לטפל בפקדונות לא נדרשים של אסירים. יש אסירים שמשתחררים, ובלהט שמחת השחרור שוכחים את הפיקדון שלהם, הכולל לפעמים גם פריטים בעלי ערך. הגזברים עושים כל מאמץ כדי לאתר את האסירים, בדרכים מדרכים שונות - חיפוש דרך 144 ומשלוח מכתבים לאסירים משוחררים ישראלים, ופניה לצלב האדום לגבי אסירים לא ישראלים, בעיקר תושבי האדום השטחים. "אני רואה חשיבות רבה בהחזרת הפיקדון במלואו לאסיר משוחרר", מסבירה סוויסה, "ואנחנו עושים מאמצים רבים לאתר אסירים שנתיקו מגע. במקרים רבים הקשר אתם מתחדש והפיקדון מוחזר לבעליו".

טיפול בכספי הבטחוניים

האסירים הבטחוניים יוצרים התנהלות שונה מזו של האסירים הפליליים. "יש להם המון בקשות", מסבירה חנה ביטון, "שנובעות בעיקר מן העבודה שרבים מהם לומדים באוניברסיטה הפתוחה". מסתבר שיש הרבה עבודה מול התשלומים לאוניברסיטה ורכישת ספרי לימוד, וכשאסיר מועבר מכלא לכלא (וזה קורה לא מעט) העבודה מוכפלת. "הם מבקשים עדכון יתרה לעיתים קרובות, מה שגורם לנו לעבודה לא מעטה".

הכסף לאסירים הבטחוניים מגיע משני מקורות: הרשות הפלשתינית מפקידה בחשבון הבנק של שב"ס סכום גדול, עם רשימה שמית למי מיועד הכסף בציון הסכום שמגיע לכל אחד. הסכום כולו מוקפא רק לטובת לימודים באוניברסיטה הפתוחה וההוצאות הנלוות ללימודים. המקור השני הוא המשפחות, ומה שהן מפקידות מיועד לקניות בקנטינה.

האסירים הבטחוניים יכולים גם הם, כמו האסירים הפליליים, לקנות בקנטינה פעמיים בחודש ולהוציא עד 1,300 שקל בחודש, אך הם אינם מורשים למסור כסף למשפחות. הם גם אינם יוצאים לעבודה ואינם משתכרים שטרם עבודה.

בעקבות מעבר מתקני הכליאה מהמשטרה וצה"ל לידי שב"ס והפיכת שב"ס לארגון כליאה לאומי, נוצר גם בגזברות עומס עבודה חדש. בעיקר בבתי המעצר, בהם שוהים העצורים זמן קצר יחסית, קצב עבודת הגזברים חייב להיות מהיר מאוד, מכיוון שלעתים, עד שתהליך הקליטה מסתיים כבר מתחיל תהליך השחרור של כספי האסיר ורכושו.

"אי אפשר לדחות שום דבר למחר", מסביר מבקר הגזברות מישר אורי ציוני. "דרושה כאן פעילות מוגברת ולכן כל תהליך העבודה השתנה. שב"ס קלט מהמשטרה את בתי המעצר 'ירושלים', 'קישון' ו'תל אביב' (אבו כביר), ומצה"ל את בתי הסוהר 'קציעות', 'עופר' ו'מגידו' וגם נפתח כלא חדש - 'רמון'. זוהי תוספת רבה מאוד של עצורים ואסירים שהגדילה מאוד את היקף עבודת הגזברות.

מישר ציוני מלווה מקצועית את הגזברים ותומך בהם, מאתר יחד אתם קשיים שצצים, פותר במשותף בעיות ומלווה אותם במעברם ממקום

למקום ובקידומם. עברו כגובר בכלא 'דימונים' והניסיון שצבר במשך שנות עבודתו, מסייעים לו היום לפתח ראייה כוללת עם מבט לעתיד.

אגף הגזברות עובר בימים אלה תהליך מתקדם של כתיבת נהלים חדשים. צוות של שלושה גזברים כותב את הנהלים בשיתוף רואה חשבון חיצוני, כדי להטמיע בשלמות את מערכת המחשוב המתקדמת "מכסף". הגזברים, מצדם, מקבלים הנחיות מקצועיות שוטפות, הגזברים החדשים מקבלים הדרכה וגזברים ותיקים מועברים ממקום למקום בהתאם לצורכי העבודה והיקפיה. מספר הגזברים בכלא שבו העבודה פחותה - קטן, ובבתי סוהר שבהם יש תנועה רבה - מחלקת הגזברות מתוגברת בכוח אדם.

חנה ביטון מטפלת בכ-30 אסירים ביום, טיפול דו-כיווני כפי שהיא מכנה זאת. "גם לקבל חפצים, גם להחזיר אותם וגם להיות עם בקרה ושליטה מלאה בכל התהליך, כל הזמן". את יום העבודה ביטון ממלאת בטיפול שוטף ומשתדלת לא להשאיר משהו פתוח. "יש לי המון ניירת", היא מסבירה, "אבל אני לא מפסיקה לעסוק גם בבדיקה ובתכנון".

נאמן האסירים

לדברי רוזי לוי, יש אסירים שמגיעים בלי כסף, אינם עובדים בכלא וגם למשפחה בחוץ אין אפשרות להפקיד כסף בחשבונם. "במקרים כאלה אנחנו עוזרים להם לרכוש מצרכים בסיסיים, אבל עושים הכל כדי שכל אסיר יעבוד ויוכל ליהנות משירותי הקנטינה". ויש גם מקרים הפוכים, שבהם אסיר שולח כסף למשפחתו הנזקקת ולמרות ששכר העבודה נמוך למדי, הוא מצליח לעזור לה מעט. כמוכן שתהליך כזה טעון אישור של ההנהלה. חשוב להבהיר שכל האסירים מקבלים משב"ס את כל הצרכים הבסיסיים ללא תשלום, כמוכן, אבל הם יכולים לרכוש בקנטינה מוצרים נוספים, כמו סיגריות, ממתקים ומוצרי היגיינה מיוחדים. ההתנהלות עם הכסף והאסיר חסך משכר עבודתו היא לשיקולו בלבד - יש מי שמוציא הכל בקנטינה ויש רבים ששולחים כסף למשפחה.